

BOLALARNI RIVOJLANTIRUVCHI O'YINLAR KATTALAR PSIXOLOGIK RIVOJLANISHIGA TA'SIRI

Kenjayeva Charosxon Shamsiddinovna

Termiz davlat universiteti

Qo'shma ta'lim Psixologiya yo'nalishining 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bolalar rivojlanishiga xizmat qiluvchi o'yinlarning nafaqat bolalar, balki kattalar psixologik taraqqiyotidagi ahamiyati ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. O'yin faoliyatining inson hayotining turli bosqichlarida bilish jarayonlari, emotsional holat, ijodiy fikrlash hamda ijtimoiy munosabatlarning shakllanishi va rivojlanishiga ko'rsatadigan ta'siri yoritilgan. Shuningdek, o'yinlarning shaxsning kommunikativ ko'nikmalarini mustahkamlash, stressni kamaytirish, moslashuvchan fikrlashni rivojlantirish va ijtimoiy faolligini oshirishdagi o'rni ochib berilgan. Maqolada o'yin faoliyati insonning psixologik salomatligini qo'llab-quvvatlovchi muhim omil sifatida talqin qilinib, uning ta'lim, tarbiya va shaxs rivojlanishidagi amaliy ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: o'yin faoliyati, psixologik rivojlanish, bilish jarayonlari, emotsional rivojlanish, ijtimoiy munosabatlar, kommunikativ ko'nikmalar, shaxs taraqqiyoti, psixologik salomatlik.

Kirish

Ontogenez psixologiyasida shaxs rivojlanishi tug'ilishdan boshlab, umrning oxirgacha davom etuvchi uzluksiz jarayon sifatida talqi etiladi. Har bir yosh davrida yetakchi faoliyat turi mavjud bo'lib, aynan shu faoliyat shaxsning psixik taraqqiyotini belgilaydi. Maktabgacha yosh davrida o'yin faoliyati yetakchi o'rinni egallaydi. O'yin bolaning tafakkuri, nutqi, tasavvuri hamda ijtimoiy ko'nikmalarining shakllanishiga xizmat qiladi.

O'yin faoliyatining ontogenezdagi ahamiyati

O'yin bolalik davrining tabiiy ehtiyoji sifatida ko'rsatadi. O'yin jarayonida bola kattalar dunyosidagi rollarni o'zlashtiradi, xulq-atvor me'yorlarini egallaydi va ijtimoiy tajriba to'playdi. Uch yoshdan keyingi davrda syujetli- rolli o'yinlarning rivojlanishi bolaning tasavvuri va mustaqil fikrlashiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Biroq zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, o'yin faqat bolalar uchun emas, balki kattalar uchun ham rivojlantiruvchi vosita hisoblanadi. Kattalarda mantiqiy o'yinlar, konstruktorlar, ijodiy mashg'ulotlar va stol o'yinlari diqqat, xotira hamda muammolarni hal qilish qobiliyatlarini faollashtiradi.

Rivojlantiruvchi o'yinlarning kattalarga ta'siri

Bolalar uchun mo'ljallangan rivojlantiruvchi o'yinlarning kattalar faoliyatiga ta'siri quyidagi jihatdan namoyon bo'ladi;

Kognitiv jarayonlarning faollashuvi;

Stress va ruhiy zo'riqishning kamayishi;

Ijodiy tafakkurning rivojlanishi;

Ijtimoiy munosabatlarning mustahkamlanishi;

Moslashuvchan fikrlash qobiliyatning ortishi.

Ayniqsa, rang-barang va qiziqarli o'yinlar insonning emotsional holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, hayotdan qoniqishi hissini oshiradi. Bu esa ontogeneznining keyingi bosqichlarida ham shaxsning faol va sarmahsul bo'lishiga yordam beradi.

Rivojlanish jarayoni ma'lum bir yosh davri bilan cheklanmaydi. Insonning yangi faoliyat turlariga jalb qilinishi uning psixik imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu nuqtai nazardan, bolalar rivojlanishiga xizmat qiluvchi o'yin elementlarini kattalar hayotiga ham tadbiq etish maqsadga muvofiqdir.

Bugungi kunda ta'lim, psixologik maslahat va korporativ treninglarda o'yin texnologiyalarining qo'llanilishi ham ushbu fikrning amaliy isbotidir. O'yin insonning tabiiy qiziqishlarini rag'batlantirib, o'rganish jarayonini samaraliroq qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, bolalarni rivojlantiruvchi o'yinlar ontogeneznining turli bosqichlarida shaxs taraqqiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ular nafaqat bolalarning psixik rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi, balki kattalarda ham bilish jarayonlarini faollashtirib, emotsional farovonlik va ijodkorlikni rivojlantiradi. Demak, o'yin inson hayotining barcha davrlarida muhim psixologik ahamiyat kasb etuvchi faoliyat turidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. G'oziyev E.G'. Ontogenez psixologiyasi. – Toshkent: Noshir, 2010.
2. G'oziyev E.G'. Ontogenez psixologiyasi – Toshkent: Universitet nashriyoti.
3. Vygotskiy L.S. Bola psixologiyasi va o'yin faoliyati nazariyasi.